

POSTANOWIENIE

Dnia 23 maja 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Beata Górska
Sędziowie:	SSA Urszula Iwanowska SSO (del.) Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 23 maja 2016 r. na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku J. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o umorzenie należności z tytułu składek

na skutek zażalenia organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 17 lutego 2016 r. sygn. akt VI U 815/15

postanawia:

I. Zmienić zaskarżone postanowienie zawarte w punkcie II wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 17 lutego 2016 r. w ten sposób, że zasądzić od J. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. kwotę 2400 (dwóch tysięcy czterystu) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;

II. zasądzić od J. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. kwotę 2400 (dwóch tysięcy czterystu) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

SSA Urszula Iwanowska SSA Beata Górska SSO (del.) Gabriela Horodnicka-
Stelmaszczuk

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6 października 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił J. K. umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne i Fundusz Pracy za okres od lipca 2005 r. do lutego 2009 r.

Ubezpieczony J. K. wniósł odwołanie od tej decyzji wskazując, iż jest niesłuszna. Podniósł, że nadal przysługuje mu prawo wystąpienia z wnioskiem o umorzenie zaległości bowiem nie otrzymał od pozwanego decyzji ustalającej wysokość zadłużenia, a jedynie decyzję odmawiającą umorzenia należności.

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. Wskazał, że wniosek ubezpieczonego o umorzenie zaległości złożony został po terminie. Nadto podał, że jedynie osoby wobec których organ rentowy wyda decyzję o obowiązkowym ubezpieczeniu, wysokości zadłużenia bądź przeniesieniu odpowiedzialności na spadkobiercę, będą miały prawo do złożenia wniosku o umorzenie należności w terminie 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji, co w przedmiotowej sprawie nie ma zastosowania, albowiem pozwany nie prowadził postępowania w przedmiocie wydania decyzji obejmujących wskazany wyżej zakres.

Postanowieniem z dnia 17 lutego 2016 roku zawartym w wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalającym odwołanie ubezpieczonego, zasądzono od J. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. 180 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony i podniósł, że w niniejszej sprawie ubezpieczony jest stroną przegrywającą proces, a zatem winien on zwrócić organowi rentowemu koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony, na które składają się koszty zastępstwa procesowego. Zgodnie zaś z art. 109 § 2 K.p.c. oceniając zasadność kosztów celowej obrony strony pozwanej, reprezentowanej przez profesjonalnego pełnomocnika, Sąd jest obowiązany brać pod uwagę charakter sprawy, nakład pracy pełnomocnika, rodzaj podjętych przez niego czynności, a także zakres, w jakim przyczynił się on do rozpoznania i wyjaśnienia sprawy. Stosownie do treści § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U.2013.490) zasądzając opłatę za czynności radcy prawnego z tytułu zastępstwa prawnego, sąd bierze pod uwagę niezbędny nakład pracy radcy prawnego, także charakter sprawy i wkład radcy prawnego w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia.

Zdaniem Sądu meriti, analiza akt sprawy nie prowadzi do wniosku o szczególnym zakresie przyczynienia się pełnomocnika pozwanego do wyjaśnienia i rozstrzygnięcia sporu, skoro stan faktyczny sprawy był bezsporny, a odwołanie skarżącego było wynikiem jedynie mylnego rozumienia przepisów ustawy abolicyjnej. W ocenie Sądu pierwszej instancji, aktywność pełnomocnika sprowadziła się wyłącznie do złożenia odpowiedzi na odwołanie, która ograniczała się do powtórzenia motywów zaskarżonej decyzji i jednorazowego uczestnictwa w rozprawie trwającej zaledwie 6 minut.

Przy uwzględnieniu wyżej wskazanych okoliczności, jak również znacznego zadłużenia wnioskodawcy, na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd Okręgowy zasądził od odwołującego na rzecz pozwanego 180 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Z powyższym rozstrzygnięciem nie zgodził się organ rentowy zaskarżając je w całości i zarzucając przedmiotowemu postanowieniu:

1. Naruszenie prawa materialnego, tj.:

- 1) przepisu § 6 pkt. 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy, prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490) przez jego niezastosowanie w sprawie,
- 2) przepisu § 2 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490)

2. Naruszenie prawa procesowego, tj.:

- 1) art. 102 kpc. w wyniku jego błędnego zastosowania podczas gdy po stronie odwołującego brak „wypadku szczególnie uzasadnionego”, przemawiającego za zwolnieniem strony przeciwnej od obowiązku zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, 21 art. 109 § 2 kpc. przez jego zastosowanie w sprawie.

Mając na uwadze powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisach.

W ocenie skarżącego, Sąd meriti dopuścił się naruszenia prawa materialnego, albowiem nie zastosował w niniejszej sprawie przepisu § 6 pkt. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490), zgodnie z którym: stawki minimalne wynoszą przy wartości przedmiotu sprawy od 10.000 zł do 50.000 zł - 2.400 zł. W kontekście powyższego organ rentowy wskazał, że w rozpatrywanej sprawie Sąd powinien zasądzić od odwołującego na rzecz organu rentowego zwrot kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 2.400 zł, albowiem przedmiotem sporu była decyzja z 06.10.2015r. w sprawie umorzenia należności z tytułu składek, w której łączna kwota należności głównej wynosiła 31.881, 80 zł, co przesądza o zastosowaniu § 6 pkt. 5 w/w. rozporządzenia.

Skarżący wskazał, że chybioną jest argumentacja sądu o charakterze sprawy i nakładzie pracy pełnomocnika, albowiem zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia: podstawę zasądzenia opłaty, o której mowa w ust. 1, stanowią stawki minimalne określone w rozdziałach 3-4. Opłata ta nie może być wyższa niż sześciokrotna stawka minimalna ani przekraczać wartości przedmiotu sprawy. W kontekście powyższego Sąd, zasądzając opłatę za czynności radcy prawnego z tytułu zastępstwa prawnego, zgodnie z art. 109 § 2 k.p.c. oraz § 2 ust. 1 rozporządzenia, bierze pod uwagę niezbędny nakład pracy radcy prawnego, a także charakter sprawy i wkład pracy w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia. Uwzględnienie tych przesłanek następuje jednak w granicach określonych w przepisie § 2 ust. 2 rozporządzenia, którego, zdaniem skarżącego, Sąd meriti nie zastosował. W tym zakresie organ rentowy podniósł, że zasądzenie zwrotu kosztów procesu obejmujących koszty z tytułu zastępstwa prawnego strony reprezentowanej przez radcę prawnego poniżej stawek minimalnych może nastąpić jedynie w wypadkach określonych w § 3 ust. 2 w/w. rozporządzenia.

Niezależnie od powyższego, w ocenie organu rentowego, Sąd meriti dopuścił się także naruszenia art. 102 k.p.c. w wyniku jego błędnego zastosowania. Organ rentowy wskazał, że po stronie odwołującego nie zachodził „wypadek szczególnie uzasadniony”, o którym mowa w tym przepisie i nie zachodziły podstawy przemawiające za zwolnieniem strony przeciwnej od obowiązku zwrotu spornych kosztów, o które odwołujący nie wnioskował. Odwołujący nie wykazał także okoliczności, które należałoby zakwalifikować jako „szczególnie uzasadniony wypadek”.

Organ rentowy podniósł, że zgodnie z przyjętym orzecznictwem sytuacja materialna strony zobowiązanej z uwagi na wynik procesu do zwrotu kosztów postępowania drugiej stronie, nie stanowi wystarczającej podstawy do zastosowania art. 102 k.p.c. Ponadto Sąd meriti stwierdzając, że aktywność pełnomocnika sprowadzała się do złożenia odpowiedzi na odwołanie, które powtarza motywy zaskarżonej decyzji, pominął w ocenie skarżącego, że złożenie przedmiotowej odpowiedzi jest wymogiem określonym w art. 477⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 83 ust. 2 i 7 usus., natomiast zadaniem pełnomocnika jest reprezentowanie mocodawcy, tj. organu rentowego zgodnie ze stanowiskiem organu wyrażonym w spornej decyzji, a nie wbrew temu stanowisku, co przemawia za zasądzeniem zwrotu kosztów, zwłaszcza, że pełnomocnik ZUS uczestniczył w rozprawie.

Zdaniem skarżącego, zastosowanie przez Sąd przepisu art. 109 § 2 k.p.c. było również niezasadne.

Reasumując, organ rentowy wskazał, że strona przeciwna przegrała sprawę i jest zobowiązana do zwrotu na rzecz organu rentowego spornych kosztów. W przeciwnym wypadku, gdyby uznać, iż każda sprawa o umorzenie należności z tytułu składek z uwagi na charakter sprawy jest wystarczającą przesłanką do zwolnienia od kosztów, normatywna zasada zwrotu przedmiotowych kosztów byłaby iluzoryczna, a przepis art. 102 k.p.c. stałby się, wbrew założeniu ustawodawcy nie wyjątkiem, a zasadą.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że pełnomocnik organu rentowego w odpowiedzi na odwołanie zgłosił wniosek o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych. Organ rentowy wygrał sprawę, a zatem w myśl art. 98 k.p.c. należy mu się zwrot kosztów sądowych. Sąd Okręgowy podniósł, że na koszty te składają się koszty zastępstwa procesowego, którego wysokość ustalono w oparciu o § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (wartość przedmiotu sporu na którą składają się należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne w łącznej kwocie 34321,90 zł, składek na ubezpieczenie zdrowotne w łącznej kwocie 15453,94 zł oraz składek na Fundusz Pracy w łącznej kwocie 3274,04 zł).

Sąd pierwszej instancji uznał, że w niniejszej sprawie wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego będącego radcą prawnym powinno zostać ustalone na podstawie § 6 przywołanego rozporządzenia jednakże odstąpił w części od obciążenia ubezpieczonego tymi kosztami. Z obliczeniem kosztów stosownie do treści § 6 cytowanego rozporządzenia w pełni należy się zgodzić albowiem przedmiotowa sprawa nie była ani sprawą o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego, ani sprawą o podleganie ubezpieczeniom społecznym, lecz sprawą, której przedmiotem była kwota składek na ubezpieczenia społeczne. Składki zaś nie są świadczeniami pieniężnymi z ubezpieczenia społecznego, lecz świadczeniami na to ubezpieczenie. Dlatego też wykładnia gramatyczna § 11 ust. 2 rozporządzenia przemawia przeciwko przyjęciu, że obejmuje on także sprawy takiej kategorii jak niniejsza.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego fakt, że w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych wydatki ponosi Skarb Państwa, nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi. Strona wytaczająca proces obowiązana jest wszechstronnie rozważyć okoliczności sprawy, bowiem wytoczenie procesu spowodowało zbędne zaangażowanie procesem sądowym jednostki, zużywającej niepotrzebnie swoje siły i środki na odpieranie roszczeń, i prowadzi ostatecznie do niepożądanego zwiększenia społecznych kosztów wymiaru sprawiedliwości.

Koszty zastępstwa procesowego są częścią kosztów procesu konsekwencją, czego jest możliwość tylko w szczególnie uzasadnionych wypadkach zastosowania dyspozycji art. 102 k.p.c. Ten ostatni przepis znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy istnieją przewidziane przepisami o zwrocie kosztów procesu podstawy do ich zasądzenia a sąd uwzględniając szczególne okoliczności sprawy uznaje za zasadne odstąpienie od obciążania nimi strony. Ustawodawca, bowiem przyznaje sądowi pewną swobodę w zasądzaniu kosztów procesu, jedynie wtedy, gdy stosowaniu zasady odpowiedzialności za wynik sporu (art. 98 k.p.c.) sprzeciwiają się względy słuszności, co właśnie wyraża się stwierdzeniem, że w przypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów (art. 102 k.p.c.). Przepis ten znajduje zastosowanie jedynie w sytuacji, gdy sąd uwzględniając szczególne okoliczności sprawy uznaje za zasadne odstąpienie od obciążania nimi strony. Jednakże przepis art. 102 k.p.c. nie może być rozszerzająco wykładany i wyklucza uogólnienie. W szczególności brak jest podstaw do przyjęcia, że sama trudna sytuacja majątkowa osoby przegrywającej sprawę stanowić będzie podstawę do zastosowania dyrektywy zawartej w art. 102 k.p.c. Przeciwko takiemu pogładowi przemawia też treść art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 z późn. zm.) zgodnie z którym zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi.

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy w ogóle nie poznał sytuacji majątkowej ubezpieczonego, albowiem ten, poza złożeniem odwołania, w którym nie powoływał powyższej okoliczności, nie uczestniczył w procesie. W szczególności nie stawiał się na rozprawę (nie odebrał prawidłowo awizowanej przesyłki). Sprawa o umorzenie należności jest sprawą typową, a ubezpieczony zaniedbał swoje obowiązki nieprawidłowo składając wniosek o umorzenie, co skutkowało oddaleniem jego odwołania. Sąd Okręgowy nie wskazał również w uzasadnieniu jakie inne szczególne okoliczności przemawiały za odstąpieniem od kosztów.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, taką okolicznością nie może być jedynie nakład pracy pełnomocnika, z uwagi na fakt, że zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia podstawę zasądzenia opłaty, o której mowa w ust. 1, stanowią stawki minimalne

określone w rozdziałach 3-4. Opłata ta nie może być wyższa niż sześciokrotna stawka minimalna ani przekraczać wartości przedmiotu sprawy. W kontekście powyższego zgodzić należy się z organem rentowym, że Sąd, zasądając opłatę za czynności radcy prawnego z tytułu zastępstwa prawnego, zgodnie z art. 109 § 2 k.p.c. oraz § 2 ust. 1 rozporządzenia, bierze pod uwagę niezbędny nakład pracy radcy prawnego, a także charakter sprawy i wkład pracy w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia. Uwzględnienie tych przesłanek następuje jednak w granicach określonych w przepisie § 2 ust. 2 rozporządzenia, którego Sąd meriti nie zastosował. Słusznie podnosi skarżący, że zasądzenie zwrotu kosztów procesu obejmujących koszty z tytułu zastępstwa prawnego strony reprezentowanej przez radcę prawnego poniżej stawek minimalnych może nastąpić jedynie w wypadkach określonych w § 3 ust. 2 w/w. rozporządzenia.

Wskazać również należy, że sam charakter roszczenia nie może przesądzać o zastosowaniu art. 102 k.p.c. W takiej sytuacji bowiem w każdym wypadku uznać należałoby, że wszystkie sprawy o umorzenie należności z tytułu składek z uwagi na charakter sprawy dają wystarczającą przesłankę do zwolnienia od kosztów. Normatywna zasada zwrotu przedmiotowych kosztów byłaby wówczas iluzoryczna, zaś przepis art. 102 k.p.c. stałby się, wbrew założeniu ustawodawcy nie wyjątkiem, a zasadą. (por. postanowienie SN z dnia 10 października 2012 r. I CZ 102/12, LEX nr 1232737).

Należy podnieść, że powinnością odwołującego się było wyraźne i jednoznaczne powołanie się na okoliczności umożliwiające zastosowanie art. 102 k.p.c.

Na wysokość kosztów poniesionych przez stronę przeciwną rzutuje przede wszystkim wartość przedmiotu sporu, a w dalszym etapie sprawy - wartość przedmiotu zaskarżenia, która jest każdorazowo pochodną tej pierwszej wartości (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 43/12, LEX nr 1284711). Nie można przerzucać na drugą stronę procesu ryzyka związanego z błędnym postępowaniem ubezpieczonego.

Nadto kryterium słuszności nie może być wykorzystywane jako pretekst do odstępowania lub od rozdzielania kosztów między stronami. Konieczne jest w takim wypadku uwzględnienie wszystkich okoliczności sprawy, w tym również ostatecznego wyniku postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2011 r., III CZ 61/11, LEX nr 1101327, postanowienie SA w Poznaniu z dnia 11 października 2012 r., I ACz 1643/12, LEX nr 1220601).

Należy podkreślić, że zastosowanie art. 102 k.p.c. podlega dyskrecjonalnej ocenie sędziowskiej. Ustalenie powyższych okoliczności ustawodawca pozostawił swobodnej ocenie sądu. Rozstrzygnięcie w tym zakresie może jednak zostać skutecznie zakwestionowane w ramach kontroli instancyjnej w razie oczywistego naruszenia przewidzianych w ustawie reguł (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2012 r., IV CZ 4/12, LEX nr 1231330). Analiza uzasadnienia Sądu Okręgowego przekonuje, że rozstrzygnięcie przyjęte przez ten Sąd nie mieści się w dyspozycji wskazanych przepisów.

Organ rentowy wskazał jako wartość przedmiotu zaskarżenia kwotę 2400 złotych (§ 6 pkt 5 rozporządzenia) podnosząc, że wartość przedmiotu sporu określała jedynie zaległość z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne i pominął wysokość pozostałych należnych składek. Sąd Apelacyjny był zatem związany takim określeniem wartości.

Sąd Apelacyjny mając powyższe na względzie na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. oraz § 6 pkt. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490), orzekł jak w punkcie I postanowienia.

O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono zgodnie z treścią art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. Stosownie zaś do treści § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.2015.1804) do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia stosuje się przepisy dotychczasowe do czasu zakończenia postępowania w danej instancji. Nowe rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 stycznia 2016 r. a wyrok Sądu Okręgowego zapadł w dniu 17 lutego 2016 r. zatem sprawa w pierwszej instancji zakończyła się już po wejściu nowych przepisów w życie, co uzasadnia zastosowanie

przez Sąd Apelacyjny stawki wynikającej z § 2 ust. 5 rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r. (4800 zł) i § 10 ust. 2 pkt 2 (50% stawki minimalnej).

SSA Urszula Iwanowska SSA Beata Górską SSO (del.) Gabriela Horodnicka-

Stelmaszczyk